

2: Ekonomicky aktivní cizinci v ČR

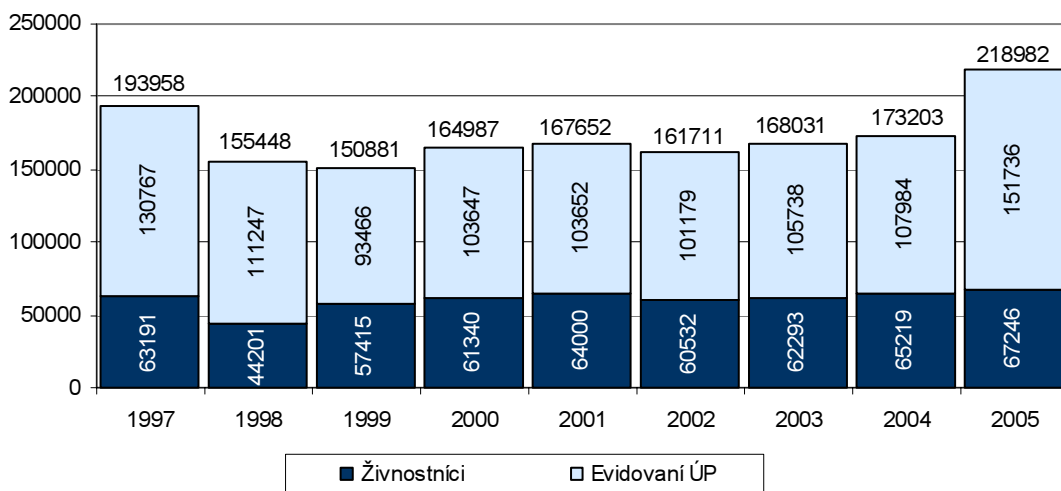
2.1. Vývoj počtu ekonomicky aktivních cizinců v ČR v letech 1997-2005

Na počátku sledovaného období, tj. od roku 1997 do roku 1999, počet ekonomicky aktivních cizinců v ČR prudce poklesl, a to z téměř 195 000 na 151 000 ekonomicky aktivních cizinců. Pokles o více než 40 tisíc osob se týkal jak cizinců s živnostenským oprávněním, jejichž počet se rapidně snížil v prvních dvou letech, tj. mezi rokem 1997 a 1998 (pokles téměř o 20 000 osob), zároveň klesly i počty cizinců v postavení zaměstnanců, tj. cizinců evidovaných úřady práce, a to o 37 000 těchto osob (mezi rokem 1997 a 1999). Roky 2000 až 2003 se vyznačovaly značnou stabilitou počtů ekonomicky aktivních cizinců - v ČR bylo v těchto letech evidováno mezi 160 až 170 tisíci těchto osob. Mezi roky 2004 a 2005 pak došlo ke značnému nárůstu těchto osob, a to o více než 45 tisíc.

Počet cizinců - živnostníků mezi roky 1997 a 2005 postupně stoupal, a to s dvěma přerušeními. První pokles počtu cizinců - živnostníků byl zaznamenán v roce 1998 jakožto odraz změny legislativy v roce 1995. V tomto roce vzešla v platnost novela živnostenského zákona (zák. č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání), která stanovila přísnější povinnosti podnikatelům při předkládání zákonem stanovených dokladů. Druhý pokles počtu těchto osob byl zjištěn v roce 2002, jednalo se pouze o mírné snížení přibližně o 3 500 osob - přičemž pokles opět navazoval na novelu živnostenského zákona, tentokrát z roku 1999. V rámci živnostenského podnikání došlo ke zpřísnění podmínek pro získání dlouhodobého víza za účelem podnikání; naopak občané 15 států EU mohli na území ČR podnikat pouze na základě své příslušnosti k EU. (V roce 1999 došlo rovněž k významné legislativní úpravě zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců.) 1. 5. 2004 pak vstoupila v platnost další významná novela živnostenského zákona, která zmírnila podmínky získání živnostenského oprávnění zejména zrovnoprávněním postavení občanů EU s občany ČR co se týče předkládání potřebných dokumentů či prokazování odborné způsobilosti. Legislativní úprava byla však doprovázena jen mírným vzestupem počtu cizinců s živnostenským oprávněním mezi roky 2004 a 2005 (vzestup přibližně o 2 000 osob).

Rovněž počet cizinců v postavení zaměstnanců (cizinců evidovaných ÚP) mezi roky 1997 a 1999 značně poklesl, a to o necelých 40 tisíc osob. Po tomto snížení následovalo velmi stabilní období, a to až do roku 2003, kdy se počty cizinců v postavení zaměstnanců pohybovaly mezi 101 - 106 tisíci osob. V roce 2004 byl zaznamenán mírný vzestup, a to na 108 tisíc cizinců v postavení zaměstnanců. Od 1. května 2004 (vstup ČR do EU) občané EU/EHP a Švýcarska, jakož i jejich rodinní příslušníci již nebyli na základě zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti považováni za cizince, neboť měli stejné právní postavení jako občané ČR, tj. měli volný přístup na trh práce. Ostatní cizinci, kteří nepatřili do této kategorie mohli nadále vykonávat práci na území ČR za podmínky, že obdrželi povolení k pobytu a povolení k zaměstnání (pokud zákonem o zaměstnanosti nebylo stanoveno jinak). Další změnou pramenící ze zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti (který vešel v platnost v říjnu 2004) byla povinnost společníků obchodních společností, členů družstev, členů statutárních orgánů obchodních společností a družstev zažádat úřad práce o povolení k zaměstnání, pokud se kromě účasti na řízení společnosti věnovali plnění tzv. běžných úkolů (viz. §89 zák. č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti). (Pozn.: s ohledem na povinnost některých společníků firem žádat o povolení k zaměstnání byla kategorie "cizinci v postavení zaměstnanců" přejmenována na "cizinci evidovaní úřady práce".) Zároveň úřady práce začaly shromažďovat informace o výkonu práce cizinců s trvalým pobytem v ČR. V roce 2005 počty cizinců evidovaných úřady práce narostly až na téměř 152 tisíc osob, tj. o necelých 45 tisíc osob více než tomu bylo v roce 2004. Na nárůstu těchto osob se podíleli ponejvíce cizinci s ukrajinským občanstvím (nárůst téměř o 18 tisíc osob oproti roku 2004) a cizinci se slovenským občanstvím (nárůst o 15 500 osob).

Graf 13: Vývoj počtu ekonomicky aktivních cizinců v ČR v letech 1997-2005 (31.12.) (Pramen: MPO ČR, MPSV ČR)

Mezi roky 1999 až 2004 cizinci evidovaní úřady práce tvořili 62-63 % všech ekonomicky aktivních cizinců, cizinci - živnostníci představovali tedy zbývajících 37-38 % všech těchto osob. Z počátku a ke konci sledovaného období, tj. v letech 1997, 1998 a v roce 2005 (k 31.12.) se podíly cizinců evidovaných na úřadech práce pohybovaly okolo 70 %, podíly cizinců - živnostníků dosahovaly zbývajících 30 %. Nejvyšší podíl cizinců evidovaných ÚP byl zaznamenán v roce 1998, kdy tento podíl činil 72 % všech ekonomicky aktivních cizinců. Navýšení podílu těchto osob však bylo spíše odrazem značného poklesu počtu cizinců - živnostníků v tomto roce.

Graf 14: Poměr mezi typy ekonomické aktivity cizinců v ČR v letech 1997-2005 (31.12.) (Pramen: MPO ČR, MPSV ČR)

